

ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

Έβδομαδιαίο περιοδικό • Αριθμ. φύλ. 3
Συντάκτης: Επίσκοπος Ίερεμίας

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΓΟΥΡΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ

1. Στό σημερινό μου κήρυγμα, αδελφοί χριστιανοί, θέλω νά σᾶς μιλήσω γιά ἕνα μεγάλο ἅγιο πατέρα τῆς Ἐκκλησίας μας, γιά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης. Ἔζησε τόν 14ο αἰώνα. Τό ὅτι εἶναι πολύ μέγανος ὁ πατέρας αὐτός, φαίνεται ἀπό τό ὅτι στό Συνοδικό τῆς Ὁρθοδοξίας, πού διαβάζεται τήν Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας καί πού εἶναι ὁ καταστατικός χάρτης τῆς πίστεως μας, μαζί μέ τούς ἄλλους μεγάλους πατέρες ὑμνεῖται καί αὐτός καί μαζί μέ τούς παλαιούς ἐχθρούς τῆς πίστεως μας ἀναθεματίζονται καί οἱ δικοί του ἀντίπαλοι.

2. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος καταγόταν ἀπό τήν Μικρά Ἀσία ἀπό εὐσεβέστατους γονεῖς. Οἱ τουρκικές ἐπιδρομές ἀνάγκασαν τούς γονεῖς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου νά φύγουν ἀπό τήν Μικρά Ἀσία καί νά ἐγκατασταθοῦν στήν Κωνσταντινούπολη. Ὁ πατέρας τοῦ ἁγίου, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαμᾶς, ἦταν εὐσεβέστατος καί πολύ μορφωμένος, γι' αὐτό καί ὁ αὐτοκράτορας Ἀνδρόνικος ὁ Β' τόν διάλεξε γιά διδάσκαλο τοῦ ἐγγονοῦ του καί διαδόχου του στό θρόνο. Καί ἀκόμη τοῦ πρόσφερε καί θέση στήν σύγκλητο. Ἀπό αὐτόν, λοιπόν, τόν εὐσεβέστατο καί μορφωμένο πατέρα, ἀγαπητοί μου, παιδαγωγήθηκε ὁ μικρός υἱός του Γρηγόριος. Πέντε συνολικά ἦταν ὅλα τά παιδιά τῆς οἰκογένειας. Τρία ἀγόρια καί δύο κορίτσια. Καί τά πέντε ἀκολούθησαν τόν μοναχικό βίον. Τό πρῶτο παιδί ἦταν ὁ Γρηγόριος καί τό δικό του καλό παράδειγμα ἀκολούθησαν καί τά ἄλλα ἀδελφία. Ἀλλά ὅταν ὁ Γρηγόριος ἦταν μόλις ἐπτά ἐτῶν πέθανε ὁ πατέρας τους. Πεθαίνοντας δέ ὁ πατέρας ἀνέθεσε τά πέντε του παιδιά στήν Προστασία τῆς Παναγίας, τῆς Μητέρας τοῦ Βασιλέα τῶν Οὐρανῶν! Ὁ αὐτοκράτορας πολύ συχνά προσκαλοῦσε στά ἀνάκτορα τά πέντε ὀρφανά παιδιά. Οἱ αὐλικοί ὅταν τά ἔβλεπαν ἔλεγαν: «*Αὐτά εἶναι τά παιδιά τοῦ ἁγίου!*»!

3. Δυστυχῶς ὅμως γιά τόν αὐτοκράτορα τά παιδιά αὐτά, μέ πρῶτον τόν Γρηγόριο, τόν ἀπογοήτευσαν. Ὁ αὐτοκράτορας ἤθελε νά τά ἀναδείξει καί νά καταλάβουν ὑψηλές θέσεις, ἀλλά αὐτά καί τά πέντε ἔγιναν μοναχοί. Πρῶτος ὁ Γρηγόριος ἔκλινε στή μοναχική ζωή. Ὁ Θεός τόν ἐκάλεσε νά γίνει θεόπτης καί νά εἰσδύσει στόν ὑπερβατικό κόσμον τῆς ἄκτιστης θείας Χάρης. Σέ ἡλικία 20 ἐτῶν ἔπεισε ὅλα τά μέλη τῆς οἰκογενείας του, ἀκόμη καί τό ὑπηρετικό προσωπικό, νά ζοῦν μοναχικά, ἔστω καί ἂν ἔμειναν στόν κόσμον. Ἐπειτα ὁ ἴδιος, μέ δύο ἀδελφούς του, ἔφυγαν γιά τό Ἅγιον Ὄρος, γιά τόν «ποθούμενον Ἄθωνα». Κατέφυγαν στή Λαύρα τοῦ Βατοπεδίου, κοντά στόν φημισμένο ἀσκητή Νικόδημον.

Ἐκεῖνο πού ζητοῦσε ὁ νεαρός μοναχός Γρηγόριος ἦταν νά καθαριστεῖ ἡ ψυχή του ἀπό τά πάθη καί νά τοῦ ἔλθει ὁ θεῖος φωτισμός, ὥστε νά γνωρίσει καί νά ἀγαπήσει πολύ τόν Θεό. Γι' αὐτό ἡ προσευχή του στόν Ἰησοῦ Χριστό, πού τήν ἔλεγε συνέχεια, ἦταν: «*Φώτισόν μου τό σκότος, φώτισόν μου τό σκότος!*»! Γιά τήν κάθαρση τῆς καρδιάς του καί γιά τόν θεῖο φωτισμό ὁ νεαρός ἀσκητής Γρηγόριος παρακαλοῦσε ἰδιαίτερα τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, στήν Ὅποια εἶχε μεγάλη ἀγάπη ἀπό τήν παιδική του ἡλικία.

4. Ὁ Γρηγόριος μέ τήν προσευχή του καί τήν ἄσκηση προόδευσε πολύ στήν ἀρετή. Ἡ πρόοδος αὐτή τόν ἔκανε νά ἐπιθυμήσει περισσότερο τήν ἀπομόνωση καί τήν ἡσυχία καί νά γίνει ἀναχωρητής. Πῆγε πρὸς τήν ἀνατολική πλευρά τοῦ Ἄθωνα, στόν τόπον πού σήμερον τόν λέμε «Προβάτα», ὅπου γνώρισε τόν περιβόητον ἡσυχαστή Γέροντα Βυζάντιο, ἀπό τόν ὁποῖον παρέλαβε ὅλη τήν σοφή πνευματική του πείρα. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως πειρατές ἀνάγκασαν τόν Γρηγόριο καί τούς συνασκητές του νά φύγουν ἀπό τήν Προβάτα καί μετὰ ἀπό θεία ὑπόδειξη κατέφυγαν στήν περιοχή τῆς Θεσσαλονίκης, στό ὄρος τῆς Βέρροιας. Ἐκεῖ, ἐπειδὴ ἡ συνοδία χρειάζοταν ἕναν ἱερέα, ὁ Γρηγόριος δέχθηκε τήν χειροτονία, πού πιεστικά τοῦ πρότειναν, ἀφοῦ ὅμως πρῶτα ὁ ἴδιος πείστηκε ὅτι αὐτό εἶναι τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Σάν ἱερεὺς τώρα ὁ Γρηγόριος ὑποβλήθηκε σέ μεγαλύτερη ἄσκηση. Τίς πέντε μέρες τῆς ἐβδομάδας ἔμενε κλει-

σμένος στό κελί του καί ἐμφανιζόταν μόνο τό Σάββατο καί τήν Κυριακή, γιά νά τελέσει τήν Θεία Λειτουργία. Ἄλλά τό πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπό τήν φλόγα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού εἶχε ἡ ψυχή του. Καί ἡ θεά αὐτή ἦταν τό μεγαλύτερο καί καλύτερο κήρυγμα τοῦ ἁγίου.

5. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως πειρατές ἀνάγκασαν πάλι τόν ἅγιο Γρηγόριο μέ τήν συνοδία του νά φύγει ἀπό τό ὄρος τῆς Βέρροιας καί ἐπέστρεψαν πάλι στόν ἀγαπημένο τους Ἴθωνα, τό Ἅγιον Ὄρος, στήν Ἱερά Μονή τῆς Μεγίστης Λαύρας. Ἐδῶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος προόδευσε ἀκόμη περισσότερο στήν ἀρετή καί προχώρησε στό θεωρητικό της στάδιο. Ὁ ἅγιος ζητοῦσε νά ἀποσπαστεῖ ὁ νοῦς του ἀπό τά αἰσθητά καί νά ἐπιτύχει τήν θεά τοῦ Θεοῦ, τήν θεοοπία, τό θεῖο Φῶς! Γράφει ὁ ἴδιος πρὸς τήν Μοναχή καί παιδαγωγό Ξένη: «Ὅταν ὁ νοῦς ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τά αἰσθητά, τότε βλέπει καθαρά τόν ἐσωτερικό του ἄνθρωπο. Βλέπει τήν ἀπαίσια μορφή του καί σπεύδει νά ξεπλύνει αὐτή τήν ἀσχημία του μέ τήν πένθος καί μέ τά δάκρυα. Καί ἀφοῦ τήν ξεπλύνει καί ὁ νοῦς παύσει νά ἀσχολεῖται μέ χαμηλά ζητήματα, τότε ὁ νοῦς προχωράει στά πραγματικά ἄδυστα καί προσεύχεται μυστικά στόν Θεό Πατέρα. Καί ὁ Θεός τότε τοῦ δίνει τήν εἰρήνη τῶν λογισμῶν. Καί αὐτή ἡ εἰρήνη τοῦ φέρει καί τά ἄλλα χαρίσματα. Ὅλα αὐτά γεννοῦν στήν ψυχὴ τέλεια χαρά! Τότε ἡ προσευχή καί ἡ μελέτη τῶν θείων λόγων εἶναι ἀγαλλίαμα τῆς ψυχῆς». Καί ὅταν προοδεύσει ὁ ἄνθρωπος, ὁ νοῦς προχωράει ἀκόμη περισσότερο, λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος: Τότε «ὁ νοῦς ἀνεβαίνει ψηλά μέ τήν ἄρρητη δύναμη τοῦ Πνεύματος καί ἀκούει ἄρρητα ῥήματα καί βλέπει τά ἀθέατα καί ἀπό ἐκεῖ καί ἔπειτα παραδίδεται ὀλόκληρος στό θαῦμα»!

Ὁ ἅγιος ἤθελε καί αὐτός καί ἡ συνοδία του νά ἀσχολεῖται μόνο μέ τά πνευματικά, γι' αὐτό καί παρεκάλεσε τήν Παναγία νά ἐξοικονομεῖ Αὐτή ὅλα τά ἀναγκαῖα γιά τό σῶμα. Καί ἡ Παναγία τόν ἄκουσε. Ἔστειλε μοναχοὺς καί χριστιανοὺς καί τοῦ ἔφερναν ὅλα τά ἀναγκαῖα γιά τήν διατροφή τους. Γιά τήν πολλή του ἀρετή ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἀπέκτησε καί ἄλλα χαρίσματα, ὅπως τό διορατικό καί τό θαυματουργικό χάρισμα. Ἀλλά τό μεγαλύτερο χάρισμα τώρα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου εἶναι ὁ θεολογικός του λόγος. Ἡ διδασκαλία του προχώρησε ἀπό τήν ἠθικολογία στήν θεολογία καί ὁ λόγος του ἐγίνε δογματικός.

6. Ὁ Θεός, χριστιανοί μου, μέ ὅλα αὐτά ἐτοίμασε τόν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ νά ἀντιμετωπίσει μία μεγάλη αἵρεση, πού ἦρθε ἀπό τήν Δύση, τήν αἵρεση τοῦ Βαρλαάμ. Ὁ Βαρλαάμ ἦταν ἕνας ὑπερήφανος δυτικός ἄνθρωπος μέ ἀνεπτυγμένη προσωπικότητα. Ἡ αἵρεσή του ἦταν ὅτι δεχόταν τόν Θεό ὡς οὐσία μόνο, χωρίς θεῖες ἐνέργειες. Ἀλλά ἄν, χριστιανοί μου, ὁ Θεός ἔχει οὐσία μόνο, τότε, πῶς ἐγίνε ὁ κόσμος; Ἀπό τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ; Ἄν τό ποῦμε αὐτό δεχόμεστε τόν πανθεῖσμό, ὅτι ὅλα, δηλαδή, γύρω μας ἔχουν οὐσία Θεοῦ. Ἄν δέν ἔχει ἐνέργειες ὁ Θεός, ὅπως ἔλεγε ὁ Βαρλαάμ, τότε πῶς θεώνεται ὁ ἄνθρωπος; Ἀπό τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ; Τότε ὁ ἄνθρωπος γίνεται ὁμοούσιος μέ τόν Θεό. Ἀλλά ὁμοούσια εἶναι μόνο τά τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἀδελφοί χριστιανοί, ἀπό παλαιά εἶπαν ὅτι στόν Θεό ἔχουμε θεία οὐσία καί θεῖες ἐνέργειες. Ἄκτιστες ἐνέργειες, ἀφοῦ μιλάμε γιά τόν ἄκτιστο Θεό. Καί ὁ ἅγιος Κοσμᾶς τό κήρυττε αὐτό χρησιμοποιοῦντας γιά τόν Θεό τό παράδειγμα τοῦ ἡλίου. Ὅπως ὁ ἡλῖος ἔχει τήν καυτή του λάβα, πού δέν μπορούμε νά τήν ἐγγίσουμε, ἀλλά ἔχει καί τίς φωτεινές του ἀκτίνες, μέ τίς ὁποῖες μᾶς ἀγκαλιάζει καί μᾶς θερμαίνει, ἔτσι καί ὁ Θεός ἔχει οὐσία καί ἐνέργειες. Μέ τήν οὐσία τοῦ Θεοῦ δέν μπορούμε νά ἔχουμε καμμία ἐπικοινωνία. Ἐπικοινωνοῦμε ὅμως μέ τόν Θεό διά τῶν θείων Του ἐνεργειῶν. Ὁ Βαρλαάμ τό ἠρνεῖτο αὐτό καί ἡ αἵρεσή του αὐτή ἦταν φοβερή καί ἔχει πολλά θλιβερά ἐπακόλουθα στήν πνευματική ζωή. Ἡ αἵρεση αὐτή, ὅπως ἔχουμε ἀναπτύξει ἄλλοτε, ἀρνεῖται τήν θεά τοῦ Θεοῦ, τήν σωτηρία, δηλαδή, τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ αἵρεση αὐτή τοῦ Βαρλαάμ, χριστιανοί μου, κηρύττει ἕνα φρικτό θεό, ἕναν τέτοιο θεό, τόν ὁποῖο ἡ νεολαία τῆς Δύσης δέν τόν δέχεται καί μέ πλακάτ φωνάζει «πέθανε ὁ θεός»! Αὐτός εἶναι ὁ θεός τοῦ αἰρετικοῦ Βαρλαάμ, ὁ θεός τῶν Δυτικῶν. Γι' αὐτό καί ὁ ἅγιός μας, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, πολέμησε πολύ τήν αἵρεσή του.

Μέ πολλές εὐχές,

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας